

Utbildningsinspektion i Bergdalskolan, förskoleklass och grundskola 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Bergdalskolan den 28 februari och den 1 mars 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Bergdalskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Bergdalskolan intervjuades rektorn, elever, lärare och representanter för elevvård. Intervjuer med representanter för föräldrarna med barn i olika årskurser ägde rum den 31 januari och den 1 februari 2006. Inspektörerna besökte lektioner i de flesta årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan

Bergdalskolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	151
Förskoleklass	40
Grundskola	236

Bergdalskolan ligger i kommundelen Centrum i en naturskön del av Borås, i Bergdalen, ett område med både en- och flerfamiljbostäder. Området gränsar till strövområdet Tokarpsberg, som inte ligger långt från fritidsområdet Kypegården. Eftersom skolan ligger i centralt kan eleverna tillvarata Borås kommuns kulturutbud på ett enkelt sätt.

Skolan är byggd 1972 och består av flera byggnader, en för förskoleklass och en annan för grundskolans årskurser, en avdelning för årskurserna 1–2 och en annan avdelning för årskurserna 3–6 samt för ämnet slöjd. I samma byggnad finns expeditionen inrymd. I en tredje byggnad finns lokaler för ämnet idrott och hälsa samt skolmatsal. I det närliggande området har skolans elever goda möjligheter att vistas i naturen.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Bergdalskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

På Bergdalskolan finns förutsättningar att skapa goda relationer mellan elever och vuxna på skolan. Vid inspektionstillfället råder det en god och trygg stämning samt ett öppet bemötande elever emellan och mellan elever och personal. Lärarna är behöriga i de ämnen som de undervisar i. Även skolbarnsomsorgen och förskoleklassen har behörig personal.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Elevernas medvetenhet om målen för utbildningen bör utvecklas.
- Elevernas inflytande över sitt lärande bör utvecklas.
- Bergdalskolors rutiner vid kränkande behandling bör ändras så att vårdnadshavare vid fall av kränkande behandling skyndsamt informeras.
- Skolan bör utveckla större samverkan mellan förskoleklass och grundskolans tidigare årskurser i syfte att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.
- Skolornas utvärdering och uppföljning av elevernas kunskapsutveckling bör utvecklas till att gälla alla ämnen.
- Bergdalskolan måste överge stadietänkandet och istället utveckla en mål och resultatstyrd skola i linje med intentionerna i läroplanen.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Elever i behov av särskilda stödåtgärder ges inte sådant stöd (4 kap. 1 § skollagen och 5 kap. grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94 avsnitten 2.1 och 2.2.

Lärarna har inga systematiska redogörelser för hur elevernas kunskaper utvecklas oavsett kunskapsområde. Lärarna säger att de känner sina elever och anser sig ha kunskaper om elevernas utveckling, trots att den inte alltid dokumenteras. Det är inspektörernas bedömning att skolan bör utveckla ett heltäckande system för att följa upp elevernas kunskapsutveckling i skolans ämnen. Det är också inspektörernas bedömning att dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är väsentlig för att kunna bedöma när stödinsatser behöver sättas in. Dokumentation är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalet. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framtidsytande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Dokumentation är god i vissa ämnen och bristfällig i andra. Inspektörerna bedömer att skolan saknar gemensamma rutiner och former för att dokumentera elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen vilka bör förbättras.

Skolan arbetar med trivselregler och diskuterar frågor om vad som är rätt och fel dvs. hur arbetet med normer och värden gestaltas samt vilka följderna är om några bryter det man kommit överens om. Skolledning och lärare har inte på något systematiskt sätt gjort några bedömningar av elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande. Vid intervjuer med lärarna uppger de att de arbetar med ansvarsfostran. Inspektörerna noterar att skolan påbörjat ett visst arbete med att utveckla elevernas ansvarskänsla i utbildningen. Skolan arbetar t.ex. för nolltolerans avseende oacceptabelt språkbruk.

Resultaten från de nationella proven i årskurs 5 visar att 9 av 10 elever har uppnått godkänt resultat på proven i svenska, engelska och matematik.

Vid de intervjuer inspektörerna har med eleverna framgår att de inte känner till målen för utbildningen eller för de ämnen man studerar. Eleverna uppger att de inte talar om kursplanernas mål särskilt mycket i klassen eftersom det oftast är läraren som bestämmer vad eleverna skall arbeta med. Det är inspektörernas bedömning att detta förhållningssätt gäller på ett påtagligt sätt i årskurserna 4–6. Inspektörerna bedömer att skolan på ett tydligare sätt bör behandla målen i läroplan och kursplan tillsammans med eleverna.

Eftersom eleverna i liten utsträckning känner till utbildningens mål och krav bedömer inspektörerna att eleverna ännu inte har inflytande och ansvar i önskad omfattning för att kunna välja stoff och arbetsformer med utgångspunkt i målbeskrivningar från läroplan och kursplaner.

Vid inspektionstillfället råder det en god och trygg stämning samt ett öppet bemötande elever emellan och mellan elever och personal. Skolans uppföljning visar att eleverna trivs på skolan och att de känner sig trygga. Flertalet elever är

nöjda med klassrumsmiljön och inspektörerna kan konstatera att det råder en lugn och god atmosfär på de lektioner inspektörerna deltar i. Samtalstonen mellan elever och mellan elev och personal är trevlig.

Av intervjuer med elever och av genomförda lektionsbesök i framförallt årskurserna 4–6 framgår att eleverna i ringa grad får utveckla de kunskapskvaliteter som läroplanen uttrycker avseende mål att sträva mot, t.ex. att skolan skall sträva efter att varje elev får utöva inflytande över sin utbildning, utvecklar sitt eget sätt att lära, lär sig arbeta både självständigt och tillsammans med andra, utvecklar nyfikenhet, lär sig reflektera över erfarenheter samt kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. Det är inspektörerna bedömning att elevernas kännedom om utbildningens mål och deras inflytande över sitt lärande behöver utvecklas. Skolan bör utveckla arbetet med de kunskapskvaliteter som uttrycks i läroplanens mål att sträva mot.

Inspektörerna bedömer att eleverna i förskoleklassen och i grundskolans årskurser 1–3 samt årskurserna 4–6 har goda förutsättningar att utvecklas i den riktning målen för skolformen anger. Inspektörerna bedömer dock att elevernas inflytande över det egna lärandet kan utvecklas. Inspektörerna bedömer att måluppfyllelsen av arbetet med normer och värden är god.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Några intervjuade elever säger att det förekommer mobbning på skolan. Personalen ingriper, anser eleverna, på ett bra sätt för att förhindra mobbning. Enligt kvalitetsredovisningen för förskoleklass till och med årskurs 3 genomförs etiska samtal och kompisamtal med eleverna. Det finns alltid ett antimobbningsteam och ett kristeam samt en grupp av ”mombusar”, dvs. en grupp elever som är ”ögon och öron” åt de vuxna i skolan. Det är lärarna som utser ”mombusar”. Enligt kvalitetsredovisningen för klasserna 4–6 har ”mombusarna” delgett lärarna olika incidenter och ”Mombuslådan” har använts flitigt, vilket lett till att personalen snabbt har kunnat ta tag i ärendet.

Skolverket vill uppmärksamma kommunen på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år. Eleverna uppger att de inte riktigt är medvetna om att det finns en handlingsplan för anti-

mobbningsarbete på Bergdalskolan. Enligt denna plan är klassföreståndaren alltid huvudansvarig för arbetet mot mobbning. Enligt antimobbningsplanen skall föräldrarna inte kontaktas förrän efter två dagar och först efter det att en uppföljning på skolan ägt rum i det aktuella fallet. Mobbningsplanen saknar beskrivning av hur arbetet mot andra kränkningar än mobbning, till exempel om man är annorlunda eller trakasseras på grund av etnisk tillhörighet. Inspektörerna förutsätter att skolan beaktar alla former av kränkande behandling mm. i sitt fortsatta arbete. Inspektörerna bedömer att föräldrarna skyndsamt skall kontakta hemmet vid fall av kränkande behandling.

Inspektörerna har tagit del av ”synpunkter från servicegruppen” på skolans trivselregler. Av dessa synpunkter framgår att respekten för vuxna är dålig på skolan samt att gränssättningen för elever måste gälla lika för alla. Likaså framställs kravet om att det skall vara ett vårdat språk på skolan.

Av intervjuer med eleverna framgår att eleverna på skolan inte fullt ut har möjlighet att ta ansvar och uttrycka egna åsikter. Skolan samverkar med eleverna genom elev- och klassråd. I vissa klasser utser eleverna elevrådsrepresentanter i andra gör lärarna detta. Skolan har utsett en lärarrepresentant för att stödja elevernas arbete i elevrådet. Ibland är rektorn med på mötena. Eleverna beslutar om dagordning och utser sekreterare och ordförande. Elevrådet har framställt önskemål om ny bandyplan, nytt regnskydd, bättre lekplats och större gymnastiksal. Vidare har eleverna framställt önskemål om att få ha socker på pannkakorna. Detta fick man inte. Det är inspektörernas bedömning att elevernas inflytande begränsas till den fysiska miljön samt inköp av diverse aktivitetsmaterial.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Eleverna arbetar i princip med uppgifter som är gemensamma för hela klassen. I en klass finns t.ex. ordningen för arbetet uppsatt på tavlan: 1. Måla klart bilden ”Lek med meningar”. 2. Visa mig. 3. Klistra in i boken. 4. Gör en ny ”tokig” mening på egen hand. Tänk på att den måste innehålla ett substantiv ett verb och ett adjektiv. 5. Visa mig meningen. 6. Rita en bild till din mening.

Inspektörerna deltar också i lektioner där eleverna arbetar med olika uppgifter. I slöjd t.ex. får eleverna välja mellan att göra små pallar, att göra ljusstakar och att svarva. I idrott och hälsa finns ett stationssystem där eleverna får pröva olika färdigheter.

Vid lärarintervjuer i årskurserna 4–6 säger en av lärarna att man har s.k. ”korvstoppning tillsammans med diskussioner vilket brukar skapa bra balans i lektionen”. Detta arbetssätt fungerar bra, säger läraren, eftersom elever från skolan har goda resultat på Engelbrektsskolan, som är den skola som eleverna fortsätter i och i gymnasieskolan.

Det är inspektörernas bedömning att verksamheten i stort genomförs i en lugn, trygg och stabil miljö men att skolan tydligare måste fokusera på vad elever skall lära sig och vilka mål eleverna skall uppnå.

Någon direkt återkoppling i klassrummet dvs. att elever och lärare stannar upp för att se vilka mål man har uppnått, förekommer sällan, enligt intervjuade elever. Inspektörernas intryck är att återkopplingen av arbetet i huvudsak är inriktad mot att ha genomfört arbetet och mindre inriktad mot vad eleverna har lärt sig. Vid inspektionen ser inspektörerna inte att eleverna ges tillfälle att reflektera

över sitt lärande. Skolan arbetar i arbetslag där fritidshemmens personal samverkar med lärarna. Detta avser främst arbetslaget F-3. Personalen försöker på ett aktivt sätt formulera mål för samverkan mellan fritidshemmet och skolan. Personalen på fritids och lärarna arbetar aktivt för att göra eleverna delaktiga i skolans arbete. Man har även initierat arbetet med att stärka föräldrarnas möjlighet till delaktighet och inflytande i F-3.

Eleverna deltar i "lustläsardagar", Bergdalspelen, gemensamma samlingar och i talangjakter m.m. med den övergripande målsättningen att göra skoldagarna meningsfulla och spännande. Talangjakten genomförs med årskurserna F-3 och 4-6 var för sig.

Fritidshemspersonalen önskar att deras erfarenhet och kunskap mer kunde tas tillvara då åtgärdsprogram upprättas för eleverna och de efterlyser mötesplatser för att ytterligare utveckla kvaliteten i elevernas måluppfyllelse. I förskoleklasserna uppger några lärare att de arbetar problembaserat men att det inte finns utrymme för detta arbetssätt då eleverna börjar i grundskolans tidiga årskurser. Det är inspektörernas bedömning att skolan bör utveckla en större samverkan mellan förskoleklass och grundskolans tidigare årskurser i syfte att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.

Vid intervju med representanter för lärarna i årskurserna 4-6 samt elevvårdspersonal säger man att eleverna inte får det stöd de har rätt till. Det upprättas åtgärdsprogram för de elever som det finns resurser för att stödja. Elever i behov av stöd i matematik får stöd av specialläraren i extragrupper. Enligt kvalitetsredovisningen har inte alla åtgärder kunnat erbjudas de elever, som fått upprättade åtgärdsprogram vilket även bekräftas vid intervjuer med lärare. Elever som behöver stöd i svenska deltar i undervisning i svenska som andraspråk. Inspektörerna bedömer att elever som är i behov av särskilda stödåtgärder skall få detta stöd i alla ämnen och att elever i behov av stödundervisning i svenska skall få detta och inte undervisas enligt kursplanen för svenska som andraspråk.

På skolan finns ett elevhälsoteam, som består av en speciallärare, en specialpedagog, en kurator, en skolsköterska och rektorn. Alla arbetar deltid utom rektorn. Vid vissa tillfällen deltar också kommunal skolpsykolog. Detta team stödjer bl.a. lärare då det skall upprättas åtgärdsprogram samt vid övergångarna till årskurserna 4 respektive 7.

Utvärdering av lärandet

Skolan använder Bornholmsmodellen som stöd för förskoleklassernas läs- och språkutveckling. Eleverna i årskurserna 1-3 får genomföra olika tester bl.a. i svenska för att läraren skall få klarhet i vilka barn som når de planerade målen och vilka barn som behöver stöd i sin läsutveckling. Lärarna uppger att elever redan i de tidigare årskurserna får göra diagnostiska prov i matematik. Speciallärarna följer också speciellt upp kunskapsutvecklingen i matematik.

Ett systematiskt arbete saknas när det gäller uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen än svenska och matematik även om det finns exempel på klassrumsarbeten och annat som utvärderats.

Enligt kvalitetsredovisningen har uppföljning efter elevvårdskonferenser upplevts bristfällig därför att det har saknats tid till detta.

Det är inspektörernas bedömning att skolans utvärdering och uppföljning av elevernas utveckling mot läroplanens och kursplanernas mål bör utvecklas i alla ämnen och inte endast i svenska och matematik.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Skolan har upprättat en kvalitetsredovisning läsåret 2004/2005 med följande avsnitt:

Översikt - helhetsperspektiv:

- Elever i behov av särskilt stöd
- Övergångar
- Individuella studieplaner
- Kränkande särbehandling
- Elev- och föräldrainflytande
- Kultur och IT
- Läsutveckling
- Friskvård

Därefter följer en redovisning av mål, utvecklingsåtgärder, resultat och bedömning av måluppfyllelsen för respektive verksamhet dvs. Fritidshem Bergdalen, Bergdalen 1–3, Bergdalen 4–6.

Av kvalitetsredovisningen framgår t.ex. att fler elever i årskurserna 4–6 det senaste året når de kortsiktiga målen i åtgärdsprogrammen samt att personalen blivit ytterligare informerad om IPD, dvs. Individuell Planering och Dokumentation, än tidigare. Av kvalitetsredovisningen framgår att personalen inte har diskuterat färdigt om kunskapssynen men att den diskussionen fortsätter kontinuerligt. Inspektörerna konstaterar att skolledning och lärare fortfarande på ett tydligare sätt behöver diskutera kärnverksamheten på skolan dvs. skolans pedagogiska arbetsformer för att leva upp till intentionerna i läroplanen.

Kvalitetsredovisningen för årskurserna 1–3 innehåller bl.a. resultatet: Att lärare har lyckats identifiera problem i språk- och läsutveckling. Däremot har man inte kunnat erbjuda vissa elever alla de åtgärder som beskrivits i respektive elevs åtgärdsprogram.

I avsnittet om fritidshemmet kan man läsa att arbetslaget avseende övergångar har formulerat målet att öka samarbetet mellan personalen i de olika skolformerna. Av resultatavsnittet framgår att samarbetet mellan fritidshem och skola inte fungerar särskilt bra. Bedömningen av måluppfyllelsen: ”Målen har delvis uppnåtts. Samarbetet kan utvecklas.”

Bergdalsskolan arbetar bl.a. med etik och normer för att skapa en gemensam grund för förhållningssättet avseende normer och värden på skolan.. Vidare arbetar skolan med att utveckla IUP som ett verktyg för att göra bedömningar av elevernas kunskapsutveckling. Även om inspektörerna noterar att lärare i F–3 på några områden samverkar med lärarna i 4–6 kan detta arbeta utvecklas ytterligare. Inspektörerna ser två ”kulturer” på skolan där exempelvis begreppen låg- och mellanstadium används av lärarna.

Det är inspektörernas bedömning att skolan på ett tydligare sätt bör finna former för att arbeta i ett gemensamt F–6 perspektiv. I läroplan och kursplaner är inte längre begreppet stadier aktuellt eftersom verksamheten i skolan nu är mål- och resultatstyrd.

Skolledning och kommunikation

Inspektörerna bedömer att rektorn är väl förtrogen med verksamheten. Nuvarande rektor upplevs som kunnig och initierad av såväl lärare som föräldrar. Rektorn deltar nu i den statliga rektorsutbildningen. Representanter för lärarna uttrycker oro för att rektorn inte skall ha tid att leda den pedagogiska verksamheten på grund av omfattande uppdrag från såväl skol- som områdes- och kommunnivå.

På skolan finns även en s.k. ledningsgrupp som består av rektor och fyra lärare. Gruppens syfte är att leda arbetet i respektive arbetslag, kunna vara bollplank åt rektorn i skolans utvecklingsarbete samt att kunna stötta kollegor i arbetslaget.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Eleverna vid Bergdalsskolan har tillgång till utbildning i samtliga ämnen. Verksamheten i förskoleklasserna omfattar minst 525 timmar om året. Vid skolorna är tillgången till behöriga lärare god. Enligt skolans egen statistik har skolan 2005 7,6 lärare per 100 elever. Denna siffra kan jämföras med kommunens 6,4 och rikets 6,6 per 100 elever. På skolan finns också förskollärare och fritidspedagoger med utbildning för den undervisning de i huvudsak genomför. Det finns också några assistenter med uppgift att stödja elever i behov av stöd.

På skolan finns en lokal timplan där det framgår vilka ämnen som läses och i vilken omfattning.

Skolan har inte något fastställt system för hur kompetensutvecklingsinsatserna kan kopplas till det utvecklingsbehov skolan har. Det finns inte heller någon samlad redogörelse för hur kompetensutveckling äger rum. Personalen ger exempel på att de deltagit i föreläsningar och studiedagar om IUP samt i kommunen olika fortbildningssatsningar.

Eleverna på skolan har tillgång till skolans val i form av friskvård och förstärkt idrott- och hälsoundervisning. I skolans närhet kan elever och lärare bedriva undervisning i en naturskön miljö.

Skolbyggnaden har ändamålsenliga lokaler som exempelvis centralt placerade bibliotek i kombination med en studiehall och vissa grupprum. Skolan har egen bibliotekarie. Inspektörerna bedömer att väggar i studiehall och korridorer är statiska och oinspirerande och endast i ringa grad tillvaratas för redovisningar av klass- eller temaarbeten.

Eleverna har tillgång till läromedel som behövs för en tidsenlig utbildning.

Datum	Ort
2006-12-07	Göteborg

Leif Aljered
Eva Jönsson